

Glasba

Gimnastika ne/smisla II

Zavod Sploh in Cankarjev dom, Ljubljana

★★★★★

Prva *Gimnastika ne/smisla* je doživela premiero leta 2014 na mednarodnem bienalu sodobne glasbe v Kopru. Skladatelj Matej Bonin je takrat črpal navdih iz pesniške zbirke *Krčrk* (2012) Karla Hmeljaka, ki je vnovič priskrbel literarno predlogo, le da je ta zdaj nastajala hkrati s skladateljskim procesom. Tako kot v prvi različici je skladba preplet glasbe, besede in giba, ki vselej rahlja poteze strogo akademskega glasbenega jezika. *Gimnastika ne/smisla II* je nastala v umetniškem laboratoriju Stare mestne elektrarne januarja lani v produkciji zavodov Sploh in Bunker ter v sodelovanju s skupino šestih tolkalcev (Špela Mastnak, Lola Mlačnik, Jože Bogolin, Jan Čibej, Simon Klavžar in Luka Poljanec), vokalistko Ireno Z. Tomažin ter omenjenima skladateljem in pesnikom, ki sta z režiserjem Markom Čehom poskrbela za dramaturgijo dela. Junija lani je bila *Gimnastika ne/smisla II* predstavljena v okviru koprskega *Skladišče/Magazzino Libertas Festivala*, pred mesecem dni je izšla zgoščenka, ljubljansko občinstvo pa je izvedbi lahko prisluhnilo 29. januarja v Cankarjevem domu.

Kot namigne že naslov, je *Gimnastika ne/smisla II* postavljena v številne razcepe, raztegnjene medprostore in prehode med nasprotujočimi si svetovi. Zbor šestih tolkal izrablja svoj primarni zvočni izraz – ritem – kot barvo, teksturo, ki se kalejdoskopsko spreminja pred gledalčevimi ušesi. Tolkala postanejo melodični instrumenti, ki znotraj svojega zbora prevzemajo različne vloge ter ravno s tem zasedajo mesta smisla proti nesmislu in obratno: enkrat usklajeno »pojejo« vsi skupaj, drugič se posameznik bojuje z ostalimi, tretjič so glasbeniki in glasbenice postavljeni v dvojice, ki tvorijo nekakšen pulzirajoč kontrapunkt zvočnih barv. Te napetosti, ki se jim ansambelski *modus vivendi* ne more izogniti, so toliko bolj razvidne oziroma slišne zaradi domiselne krožne postavitve instrumentov.

Vokalistka Irena Z. Tomažin je postavljena zunaj kroga primarne skupnosti tolkal, je glas nasproti instrumentu. Je tudi glas, ki sprva ni podoben glasu, je nekakšna nepregledna zvočna masa, ki se elegantno vpne v gmoto tolkalskega zvena. Ansambel in pevka skupaj zvočijo, izzvenevajo, pustijo prostor in čas lastnemu odzvenu. Nastopajoči in nastopajoče so pokazali pozornost ter čut za življenje vsakega tona do njegove končne potopitve v tišino, ki nas ni prepustila dolgočasnemu čakanju

na prehod v novo gradivo, temveč je nenehno stopnjevala napetost do prvega artikuliranega glasu, pozneje pa v prvi izgovorjeni besedi. Glas, postavljen zunaj »samoza-dostne« skupine tolkal, postane izzivalen impulz, ki s sabo prinaša razkroj navidezne homogenosti ansambla in naznanja vpade improvizacije v sicer skrbno izoblikovano glasbeno tkivo. Še več, glas priteguje pozornost, zato ansambel postane njegovo ogledalo, zapleta se v igro posnemanja. Glas določi glasbenikov gib. Gib pa takoj zatem zareže v glasbeno tkivo, ko se pevka dotika zvonečih instrumentov ter onemogoča njihovo izzvenevanje. Meje med glasom in instrumentom, besedo in njeno zvočnostjo, telesnostjo in breztelesnostjo, kompozicijo in improvizacijo, statičnostjo in plesom, postanejo zabrisane, ne zdržijo več.

Sprva se zdi, da koreografija vdira v glasbo s ciljem zvočnega naraščanja, kot še en glas na kupu, toda kmalu je jasno, da je gib enakopraven gledališki element, ki je v dialogu z zvokom in besedo. *Gimnastika ne/smisla II* ima poleg premišljenega prepleta umetniških prvin, ki se postopoma nalagajo druga na drugo, tudi izdelan dramaturški lok. Ne samo, da glasba premore jasno linijo, ki se mestoma podreja skladateljski, drugje pa nadzorovani improvizatorski ideji, temveč preizprašuje

tudi svoje lastne postulate; na začetku tolkalci nastopijo v unisonu, na koncu pa vsak po svoje kričijo v instrumente, s čimer sami postanejo vidni akterji, prevzamejo vlogo instrumenta, niso več molčeči izvajalci, ampak skušajo biti aktivni, ustvarjajoči subjekti. Cena postavitve emancipiranih glasbenikov pred njihove instrumente je molk. Vokalistka skozi skladbo postaja vedno bolj artikulirana vloga; od zvoka, ki meri na neprepoznavnost, do popolnoma različne besede, s čimer je zaznava občinstva vedno bolj usmerjena na pomen besed in ne več toliko na njihov zven.

Boninova skladba je zarisala drugačno pot domači glasbeni ustvarjalnosti: pot, ki vztraja pri prehajanju meja, iskanju tridimenzionalnosti opozicij, ki se ne skriva za utečeno glasbeno formulo, temveč dopušča platenje raznorodnih umetniških praks. Verjetno je bil edini improvizirani trenutek, ki ga je Bonin dovolil Ireni Z. Tomažin, asociativno igranje z zvočnostjo besed, kar je znova potrdilo njeno značilno igrivost, živost in duhovitost pri obravnavi glasu. Prav tako so tolkalci in tolkalke pokazali neverjetno usklajenost in predvsem predanost svojemu delu. Vsekakor se lahko le veselimo novega dela v skladateljski seriji *Gimnastika ne/smisla*.

IVANA MARIČIČ

Avtorja *Gimnastike ne/smisla II* sta skladatelj Matej Bonin in pesnik Karlo Hmeljak. FOTO ARHIV ORGANIZATORJA